

Rihmer Aurél (Budapest):
Miért butul a magyar társadalom?

Én az 1970-es és 1980-as években jártam általános és középiskolába. Ekkor a diákok úgy mentek még iskolába, hogy minimum nagy csoportos óvodába kellett előtte menni, ahol az óvónők iskolaelőkészítő és szociális foglalkozásokat tartottak a kicsiknek. Ugyan akkor az általános iskolák leendő elsős tanítói, iskolaelőkészítő foglalkozásokat tartottak a leendő elsősöknek. Így már volt egy kialakult hozzávetőleges képük a leendő elsősökről. Azok, akik az óvoda és az előkészítő alapján gyengébb képességűek voltak, az úgynevezett C osztályba kerültek, ahol megfelelően felkészült tanító foglalkozott velük. Ezek általában feles vagy még kisebb osztályok voltak, a normál osztálymérethez képest. A C osztályban minden tanuló 4. év végére elérte azt az alaptudást, hogy 5. osztálytól a normál osztályba át kerülhessen, tanulmányi eredménye és szociális viselkedése és érettsége alapján. Természetesen, a bukás itt sem volt kizárt. Igaz, ekkor még nem voltak gyerekjogok, miáltal a pedagógusnak tág fegyelmezési eszközköre volt arra, hogy a diákot rávegye a szabályok betartására és a tanulásra. Az esetleges büntetést a diákok nem személyi jogaik megsértéseként élték meg, hanem cselekedeteik jogos büntetéseként. A koki, fapapucs, kulcsosomó, vonalzó, mutatópálca stb. fegyelmező és tanító ereje kézzelfogható volt. És ekkor még a szülő sem rohant panaszkodni azért, mert rendbontó, lusta és trehány gyermekét az iskola megpróbálja megfegyelmezni.

Szélsőséges esetben még az állam is besegített az iskoláknak. Volt egy igen renitens, bűnözői hajlamú osztálytársam. A gyerek viselkedésének következtében, alezredes apját, lefokozták őrnagynak. Tehát, a gyermek viselkedése esetenként még a szülő munkájára, fizetésére is kihathatott. Ma ez teljesen elképzelhetetlen, pedig igen csak nevelő hatású lehetne, és a szülő is érdekeltté lenne téve abban, hogy foglalkozzon renitens gyermekével. Mondjuk, gyermeke minden iskolai beírása után a fizetése 5-10 000 Ft-al abban a hónapban csökken, és az így megmaradó összeg gyermekvédelmi célokra menne. A szülők jó része ma ugyan is nem érdekelt abban, hogy gyermeke betartsa az iskola szabályait a liberális nevelési elveknek köszönhetően. Ma a szülők egyre nagyobb hányada már nem neveli gyermekét otthon. A gyerek így azt csinál, amit akar. Ezen szülői érdektelenségnek pedig igen nagy a negatív hatása.

A rendszerváltás előtt az oktatás velejárája volt a fizikai fegyelmezés, ami az ókortól kezdve került bevezetésre. „Bele verte a tananyagot”, szól az ismert mondás. Lásd az egyiptomi, görög, római és középkori oktatást. Természetesen az indokolatlan, vagy túlzott büntetést akkor sem fogadták el, mint ahogyan annak most sem lenne létjogosultsága.

A rendszerváltás előtt, nem léteztek még tantárgyi felmentések, amik a szülőket és gyermekeiket is arra jogosította volna fel, hogy ne kelljen az iskolában tanulni, teljesíteni, vagy épp viselkedni. Nem volt még SNI, BMT és ADHD. Ráadásul a tantárgyi követelmények sokkal magasabbak voltak a mostaninál. Ennek ellenére a diákok java elvégezte a 8. általánost.

Aztán bekövetkezett a rendszerváltással együtt a személyiségi és diákjogok áradata, avagy a diákterror korszaka. Mert ettől a pillanattól kezdve csak a diák jogai számítanak, a tanáré nem. A tanár nyugodt munkavégzéshez való joga, személyiségi joga, becsülete, stb. eltörpül a diákjogok mellett. És az ellentét egyre jobban fokozódik, minél több diákjogon felnőtt generáció válik szülővé. Ma a pedagógus már nem tanár, hanem csupán csak oktató, aki szolgáltatást nyújt. Ma a szabályokat kis túlzással nem az iskola, hanem a szülők és háttérük határozzák meg az oktatás terén. A szülő érdeke pedig, hogy dédelgetett gyermeke, minél kisebb stressz által végezze el tanulmányait. És ehhez megfelelő intézményi háttérrel is kapnak. Már az sem fontos, hogy tényleges legyen az a tudás, amiről bizonyítványt kap a gyerek. A papír a fontos, a tartalom nem. Ma akár úgy is lehet 8 általánost végezni, hogy valaki felmentett és így nem osztályozott matematikából, nyelvtanból, a fizika és kémia számításos részeiből, idegennyelvből,

testnevelésből, és könnyített feladatokat kap magyar irodalomból stb. Gyakorlatilag nincsen tisztában a 8 általános során megszerzhető tudás legalább 50%-ával. Majd ez a diák megy középiskolába.

A rendszerváltás után teljesen átalakult az oktatáshoz való hozzáállás. És ugyan ma „jobbak” a mutatók, de a tartalom még is egyre gyéribb. Ez olyan mint ha azt mondanám, hogy X évben a legrövidebb távot a diákok 10 másodperc alatt futották le. Büszkék vagyunk rá, hogy Y évben a diákok a legrövidebb távot már 8 másodperc alatt futották le. Tehát, nagyot javultunk! Igen ám, de X évben a táv 100 m volt, míg Y évben már csak 80 méter.

Az OECD és PISA felmérések szerint, a legjobb teljesítményt a Távol-Keleten (Japán, Szingapúr, Dél-Korea, Kína) érik el a diákok.¹⁶⁹ Az eredmények mögött kimutatható, hogy ezen térségben a tanulók között kimagaslóan van jelen a kötelességtudat. Ez, az ami nálunk hiányzik, mert nálunk a liberális jogok vették át a kötelességtudat helyét.

Az alapvető diákjogok:

Mint minden embernek, jogaik és kötelezettségeik vannak, melyeket jogszabályok határoznak meg.

- Jogokkal bármikor lehet élni (addig, amíg nem sérti a társak valamint a közösség jogait), a kötelezéseket mindig be kell tartani. (Nkt., tanterv, házirend stb.)
- Tilos a hátrányos megkülönböztetés! – a jogok egyenlően illetnek meg mindenkit
- Életkortól függetlenül a jogok és kötelezettségek alanya mindig a diák.

A lelki terror és a testi fenyegetés tilalma

Tilos a diákoknak

- fizikai fájdalmat okozni,
- őket kínozni,
- kegyetlen, embertelen bánásmódban részesíteni.

A testi fenyegetés tilalma minden oktatási-nevelési intézményre kiterjed.

Lelki terror: nem fizikai bántalmazás, hanem szóbeli lealacsonyítás, megalázás, megtörés.

A lelki terror tiltott az iskolákban: tanárok és diákok részéről egyaránt!¹⁷⁰

A fenti diákjogok elvben nagyon jók. Viszont, kihúzzák az iskola alól mind azt a fegyelmezési módszert, ami éreztetné a diákkal azt, hogy túllépett egy adott határon. Egy intő, nem visszatartó erő. Nem véletlen, hogy az idősebbek világában a jog ismeri a kényszerítő erőt, pl. büntetésvégrehajtási intézmények, behajtható pénzbüntetés, behajtható kényszer közmunka stb. Mert ugye a jog is belátja, hogy egy szóbeli, vagy írásbeli ejnye – benye nem rendelkezik kellő visszatartó erővel. Az iskolának viszont nincsenek meg a megfelelő visszatartó erővel bíró eszközei.

Nem véletlen, hogy az intézményekben egyre több az agresszív diák és egyre több az agresszív cselekmény, illetve a munkamegtagadás a diákok részéről. Egyre többször fordul elő, hogy diákok ellehetetlenítik mások tanulási lehetőségeit. Tehát megsértik mások diákjogait. De az iskola nem tud hatásosan fellépni, mert még le sem szidható a rendbontó gyermek, mert az esetleg lelki traumát okoz neki. A diákjogok terén alapos túlzásba esett a liberális világ.

Mikor pedig kérdőre vonjuk a diákot, a válasza döbbenetes: „Megtehetem, mert papírom van arról, hogy beilleszkedési és magatartásbéli zavarom van”. De ugyan ezt mondják, ha nem tanulnak: „Nekem papírom van erről és arról is, tehát nem kell tanulnom az iskolába”. És itt eljutottunk a papíros diákok témaköréhez.

¹⁶⁹ <https://index.hu/belfold/2023/12/06/nahalka-istvan-pisa-felmeres-eredmenyek-elemzes-oktatas/>

<https://telex.hu/belfold/2023/12/06/lannert-judit-oktataskutato-pisa-felmeres-eredmenyek-elemzes>

¹⁷⁰ https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatasi/pok/Miskolc/2022/Diakjogok_es_kotelessegek.pdf

Mi az SNI?

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló az a **különleges bánásmódot igénylő** gyermek, tanuló, aki a **szakértői bizottság szakértői véleménye alapján** mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Tehát a sérült, fogyatékos vagy részképesség zavaros gyerek **gyógypedagógiai fejlesztésre szorul**. A régi közoktatási törvény szerint **joguk is van ehhez a fejlesztéshez**. A pedagógusok java viszont nem gyógypedagógus, miáltal az ilyen diákoknak a megfelelő képzést nem tudják biztosítani.

A sajátos nevelési igény (SNI) fogalmának tágabb értelmezése azokat a különleges bánásmódot igénylő gyermekeket jelöli, akiknek **állandó vagy átmeneti jelleggel fizikai, biológiai, pszichikai, intellektuális, családi vagy szociokulturális okok** miatt egyéni, a többségtől eltérő nevelési-oktatási szükségleteik vannak. A fogyatékosággal élők mellett ide tartoznak a **tanulási nehézséggel, magatartászavarral küzdők illetve a kivételes képességű tanulók**. A sajátos nevelési igény nem orvosi vagy pszichológiai értelemben vett diagnózis, hanem az oktatás területén való többtjogosultságok biztosítása érdekében bevezetett iskoláztatási kategória.

És itt van egy hatalmas hibája a rendszernek. Hiszen, sok esetben olyan diákokat kell az oktatási rendszernek a normál diákok mellett ellátnia, akik valójában orvosi illetve pszichológiai értelemben is betegek, sérültek. Az iskola pedig nem szakambulancia, klinika vagy kórház, a pedagógus pedig nem orvos.

SNI-s gyermekek integrációja Magyarországon 1981-ben kezdődtek a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolán az integrációval kapcsolatos kutatások, de a hazai integrált oktatásnak az 1993-as közoktatási és az 1998-as esélyegyenlőségi törvény adott zöld utat.

Az SNI törvényi szabályozása az 1990-es évek óta többször is pontosításra került, többek között maguk a jogszabályok által előidézett nem kívánt következmények miatt. Az 1993-as köznevelési törvényben hangsúlyt kapott a fogyatékos gyermekek differenciált, képességeikhez igazodó nevelés-oktatása, majd a törvény módosításai 1996-ban és 1999-ben további jogokat biztosítottak a beilleszkedési, tanulási nehézséggel, magatartási rendellenességgel küzdő gyermekeknek. **Úgy kaptak jogokat, hogy közben ahhoz köteleességek nem társulnak, se a diák, se a azok szülei felé. Pedig, e nélkül az iskola igen gyakran tehetetlen. Tehát, az iskola felé megjelennek az elvárások, miközben a tanár segítséget nem kap, és teljesen kiszolgáltatott adott esetben a szülők felé, akik a legtöbb esetben egyáltalán nem együttműködők, miközben kiválóan hivatkoznak gyermekük különleges jogaira. Ezért mondom azt, hogy a jogok mellé, köteleességeket is társítani kellene, mert jelenleg a különleges jogok igen gyakran vezetnek visszaélésekhez az ép diákok kárára.**

A sajátos nevelési igény (SNI) fogalmát azonban csak a köznevelési törvény 2003-as módosítása óta kezdik használni, az oktatás területén is szakítva a pejoratívvá vált „fogyatékos” kifejezéssel. A 2003-as módosítás nem kívánt következményeként megjelent tömeges „diszes”-sé (diszlexiássá, diszgráfiássá, diszkalkuliássá) nyilvánítás stigmatizáló hatásának és fenntarthatatlan finanszírozásának csökkentése érdekében a 2005-ben az SNI fogalmát az Oktatási Minisztérium pontosította (elkülönítették a „fogyatékos” és „egyéb probléma kategóriákat”), 2007-ben pedig hivatalosan is **elhatárolták az organikus illetve a nem organikus okokra visszavezethető** sajátos nevelési igényt (SNI-a és SNI-b), megjelölve a kategóriák finanszírozási és ellátó intézmény szerinti kereteit.

Az SNI-a esetében maradhat a tanuló **speciális intézményben** és finanszírozásuk is fennmarad, az **SNI-b** kategória kizárólag **normál oktatási intézmények keretében fejleszthető**, az utánuk járó fejkvóta

azonban megszűnik. Az új diagnosztikai csoportosítás korszerűbb és finomabb, mert elfogadja azt, hogy az atipikus fejlődési zavarok eltérő (organikus/nem organikus) okból is kialakulhatnak, ennek következtében más fejlesztést igényelnek. Az új megkülönböztető definíció gyakorlati használhatósága azonban nehézségekbe ütközött, egyrészt a hazai diagnosztikai gyakorlat korszerűtlensége miatt, másrészt mert egyes zavarok organikus vagy nem organikus eredetének feltárása nem minden esetben lehetséges. Ezt a problémát kívánta kezelni a 2010. évi újabb módosítás, amely **tartósság és súlyosság alapján csoportosítja a rendellenességeket**. A módosítás után a súlyos és tartós pszichés fejlődési zavarral küzdő gyerekek az SNI kategóriában maradnak, míg **külön kategóriát képeznek a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdők (BTM)**. Az SNI és BTM gyerekek a kiemelten tehetséges gyermekekkel együtt képezik a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek jogszabályi kategóriáját. **A gond csak az, hogy az SNI, BTM és ÁDHD-s diákok miatt, pont a tehetséggondozásra nem marad idő és energia. Tehát, pont a tehetséges gyerekek vesznek el a rendszerben.**

Például egy Asperger szindrómás gyermek esetében, aki BTM-es besorolású, maga a jogalkotó mondja ki, hogy jelentősen megváltozott képességű egyén. Asperger-szindróma (*Asperger syndrome, gyakori rövidítése AS*) [neurobiológiai](#) állapotnak számító [pervazív fejlődési zavarok](#) egyik kategóriája („autizmus spektrumzavar”), amelynek a [BNO kódja](#): F84.5. Ez a kód 2015-ben jogosultságot biztosított a megváltozott munkaképességű felnőtteknek járó adókedvezmények igénybevételére.¹⁷¹ Ha felnőtt korban ez a szindróma kvázi egyfajta betegség, akkor ez már gyermekkorban is az. Ennek ellenére a súlyos Aspergeres diákokat is a normális osztályokban kell tanítani, noha a sok esetben a beilleszkedésre az adott diák képtelen, és viselkedésével súlyosan sérti diáktársai tanuláshoz való jogát, a pedagógus rendezett munkakörülményekhez való jogáról nem is szólva.

SNI-s gyermekek integrációja Magyarországon 2003-ban vette kezdetét az „*Utolsó padból*” programmal, ami az indokolatlanul SNI-vé nyilvánított hátrányos helyzetű – jellemzően roma – tanulók szegregációjának megszüntetését és későbbi megelőzését tűzte ki célként.¹⁷² **Sajnos itt összekeveredett két dolog. A roma szegregáció és az SNI-s diákok ténylegesen meglévő hátrányai. Az viszont letagadhatatlan, hogy a roma diákok családi és kulturális háttérük miatt, hátrányból indulnak. Ott, ahol apa és anya sem végzett 8 általánost, ott, ahol mindkét szülő funkcionális analfabéta, ahol a magántulajdon és a szabályok teljesen mást jelentenek, ahol a felnőtt jogok a nemi érettségtől függenek és nem az életkortól és iskolázottságtól, nem lehet ugyan azt elvárni, mint amit elvárunk a többségi társadalomtól.** Az viszont letagadhatatlan tény, hogy lassan több roma gyermek születik, mint nem roma. Az ő társadalmi integrációjuk önmagában is hatalmas feladat. Ezt csak nehezíti, ha tényleg SNI-s diákokkal is együtt vannak oktatva. Ugyan is teljesen más egy szociális háttérprobléma, mint egy fennálló olyan probléma, aminek egészségügyi háttere van. Ha pedig mindkettőt ráterheljük egy normál tanrendű osztályra, ott oktatási kaotikum alakul ki, amire a pedagógus nincs felkészülve, illetve nincsenek meg a megfelelő eszközei sem. A diák pedig a 10 életévéig még érdemben sem büntethető, tehát hiába kap intőt, fegyelmmel nem elküldhető. Mi marad ekkor? A normális és értelmes diákokat viszik el a szülők. Ez pedig ismételt szegregációhoz vezethet, amit a szülők kezdeményeznek.

A 2010-es években szakmai körökben már nem az a kérdés, hogy az SNI tanulók nevelése együtt történjen-e ép társaikkal vagy külön speciális intézményben, hanem az, hogy hogyan. A hogyan mára 2024-re bebizonyította, hogy még is csak szükség volna a speciális kislétszámú osztályokra, illetve az esetek hatalmas száma miatt, speciális iskolákra. A kényszerű együttnevelés rendszere meglátásom szerint megbukott.

Mitől túlterheltek a pedagógusok? SNI, ADHD, BTM és ami velük jár

¹⁷¹ <https://hu.wikipedia.org/wiki/Asperger-szindr%C3%B3ma>

¹⁷² https://babafalva.hu/sajatos-nevelesi-igenyu-sni-gyerek/#google_vignette

A Telex internetes hírportálon jelent meg egy figyelemfelkeltő cikk, 2023.09.26-án „Egy öntudatos társadalomban az SNI-s gyerekek szülei már régen beperelték volna az oktatásirányítást” címmel.¹⁷³ Gyarmathy Éva, az Atipikus Fejlődés Módszertani Központ alapítója és Sólyom Brigitta, a Csodakapu Közhasznú Alapítvány szakmai vezetője elemzi az SNI-is diákok helyzetét. A téma igen életszerű, különösen a „2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról” fényében. A fenti törvény alapján sok helyen alapjaiban változtatták meg az addigi órákiosztásokat, illetve sok helyen a 14 fő alatti csoportbontások megszüntetésével lényegében a kisebb iskolákban teljesen ellehetetlenítik az SNI, ADHD és BTM-es diákok korrepetálását, felzárkóztatását, de ugyan így ellehetetlenítik a tehetség gondozást is. Így sok esetben marad a minimalista oktatás, aki pedig színvonalas iskolában kívánja taníttatni a gyermekét, az fizetős egyházi, vagy alapítványi iskolába viszi át, mert ott jobban biztosított a gyermek megfelelő fejlesztése, illetve a kics csoportos oktatás lehetősége.

Az SNI, ADHD és BTM-es diákok fejlesztésének másik hiányossága, a pedagógiai rendszerből hiányzó több mint 1700 fejlesztő és gyógypedagógus és a több mint 900 iskolapszichológus. A pedagógushiányról a sajtó igen sokat cikkezik, és minden érdekelt fél alaposan búvárszkedik a valós számokkal.

A Telex cikkének számos pontjával nem tudok egyetérteni, viszont számos valódi problémára hívja fel a figyelmet. Mint gyakorló pedagógus, sajnos ezt a negatív társadalmi tendenciát nap – mint nap én is tapasztalom.

A legutóbbi 15 év statisztikájából egyértelműen kiviláglik, hogy a gyermekek pszichológiai rendellenességei egészen elképesztő mértéket öltenek: minden ötödik gyerek mentális rendellenességben szenved; a figyelemhiányos rendellenességek száma 43, a serdülőkori depressziós betegségeké 37 százalékkal, a 10–14 éves gyermekek körében az öngyilkossági arány 200 százalékkal nőtt.¹⁷⁴ Tehát a gyermekek 20%-a szenved mentális rendellenességben. És ez a szomorú tény visszaköszön az iskolai statisztikákban is. De nem csak a statisztikákban van jelen ez a 20%, hanem az iskolák romló tanulmányi eredményeinek hátterében is.

1.

A kialakult negatív helyzet hátterében igen gyakran a szülők állnak. A modern kor gyermekei nem élik meg az egészséges gyermekkor élményét, ehhez tartozna például: az érzelmileg elérhető, megközelíthető szülők; egyértelműen meghatározott határok és erkölcsi minta, felelősség; kiegyensúlyozott étrend, megfelelő mennyiségű és minőségű alvás; megfelelő mennyiségű, szabadban eltöltött aktív mozgás; kreatív játékok, a közös, önfelelt szabadidő eltöltése. Ehelyett a gyerekek ezt látják: örökké elfoglalt szülők; a végletekig kényeztető szülők, akik mindent megengednek a gyermeküknek; az érzés, hogy „nem kellesz senkinek”; kiegyensúlyozatlan étrend és hiányos alvás; „otthonülő” életmód... Végtelen stimuláció, technológiára alapuló szórakoztató eszközök hada, az igények azonnali kielégítése. Hogyan lenne lehetséges, hogy ilyen körülmények között egy mentálisan egészséges gyerek nőjön fel?¹⁷⁵

A romló tendencia jelei, hogy míg 2001-ben az autisták száma 100 fő körül volt, addig ez a szám 2023-ra már majdnem eléri a 10 000 főt.

A sajátos nevelési igényű (SNI) diákok száma pedig 2005-höz képest 27%-al nőtt meg, és mára megközelíti a 100 000 főt az óvodákban, általános és középiskolákban. „Az SNI-s gyerekek azok a különleges bánásmódot igénylő fiatalok, akik mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékkal, autizmus spektrumzavarral vagy más pszichés fejlődési (súlyos tanulási,

¹⁷³ <https://telex.hu/belfold/2023/09/26/sajatos-nevelési-igenyu-sni-iskolak-oktatás-integralás-szegregálás-növekedés>

¹⁷⁴ <https://minalunk.hu/budaors/a-csendes-tragedia/>

¹⁷⁵ <https://minalunk.hu/budaors/a-csendes-tragedia/>

figyelem- vagy magatartás-szabályozási) zavarral küzdenek, ezért különleges nevelésre, fejlesztésre szorulnak.”¹⁷⁶ Közülük az általános iskolába 57.7 ezer fő járt 2021-ben¹⁷⁷ és **2022-ben 60 ezren jártak általános iskolába, ami az általános iskolások 8.3%-át tette ki.**¹⁷⁸ (Számarányuk 2021/2022-ben 92,8 ezerről 97,3 ezerre nőtt egy év alatt, a KSH adatai szerint, összesítve az óvoda, általános és középiskolában.¹⁷⁹) 2022-ben már minden 10. nyolcadikos diák SNI-s volt.

Az SNI-tanulók aránya a 2013/2014-es tanév óta folyamatosan emelkedik. Az integráltan oktatott SNI-tanulók 70%-a súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartás-szabályozási zavarral küzd, 11%-uk enyhén értelmi, 8,5%-uk beszéd fogyatékos. A külön iskolában vagy osztályban oktatott sajátos nevelési igényű tanulók 71%-a enyhe vagy közép súlyos értelmi fogyatékos, 10%-uk autizmus spektrum zavarral él.¹⁸⁰

A közoktatásban majdnem minden harmadik gyerek küzd valamilyen tanulási vagy beilleszkedési problémával. Ennek is köszönhető, hogy 2022-ben a diákok 12,4 százaléka végzettség nélkül hagyta el a közoktatást.¹⁸¹

A fentiek fényében nem meglepő Steklács János, a Magyar Olvasástársaság elnökének azon véleménye, hogy **hazánk felnőtt lakosságából, szinte minden negyedik személy funkcionális analfabéta.**¹⁸² Ez 25 %-ot jelent, de szerintem a szám már meghaladta a 30%-ot is. (Az EU átlaga 20-30%-e téren, de abba a több millió bevándorló is beleszámít.)

Történezként jegyzem meg, hogy emlékeim szerint 1913-ban a Magyar Királyságban az analfabéták száma 13-17% körül mozgott, míg ez az arány a Horthy korszakban 10% alá lett leszorítva. A funkcionális analfabéták arányának növekedése, tökéletesen tükrözi az SNI és egyéb problémával küzdő diákok számának drasztikus emelkedését.

Nézzük tovább a riasztó számokat. **A beszéd fogyatékos gyermekek száma 2001-óta meghétszereződött. A súlyos tanulási zavarral küzdők száma ezen időszak alatt, alig 7000 főről, 45 000 főre nőtt meg.**

A Telex cikkében olvasható, hogy „a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai szerint csak **az elmúlt évben több mint kétezerrel nőtt az oktatásban a sajátos nevelési igényű gyerekek száma, a 2012–2013-as tanévtől kezdve évről évre egyre több ilyen, speciális szükségletű diák van. A 2020–2021-es tanévben még 1096 enyhén értelmi fogyatékos és autizmus spektrumzavaros gyerek volt a közoktatásban, a 2022–2023-as tanévben már 1413. Az autizmus spektrumzavarral élő diákok létszáma még nagyobb mértékben nőtt az elmúlt három évben, megközelítőleg 24 százalékkal, 7480-ról 9737-re.**”

Gyarmathy Éva szerint **a 6 éves gyerekek 20%-a nem képes megkülönböztetni a beszédhangokat.** Számomra felmerül a kérdés, hogy a kötelező óvodáztatás mellett ez hogy nem derül ki a gyermek 3-6 éves kora között, és miért nem kapja meg a megfelelő fejlesztést az óvodában? Miért kell ezen fejlesztéssel megvárni, hogy a gyermek iskolába menjen? A diszlexia kialakulását már az óvodában meg kellene próbálni elhárítani, ha már óvodapedagógusokról beszélünk. Hiszen minden siker alapja a minél korábbi problémafelismerés és problémakezelés.

A 2021–2022-es tanévben az elsősök 6,5 százaléka volt SNI-s, addig a 2022–2023-as tanévben már az iskolát kezdők 7,1 százaléka.

¹⁷⁶ <https://telex.hu/belfold/2023/09/26/sajatos-nevelési-igenyu-sni-iskolak-oktatas-integralas-szegregalas-novekedes>

¹⁷⁷ <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/alt-iskola2021/index.html>

¹⁷⁸ <https://mfor.hu/cikkek/oktat/ksh-mar-minden-tizedik-nyolcadik-osztalyos-sajatos-nevelési-igenyu.html>

¹⁷⁹ https://eduline.hu/kozoktatás/20220823_Emelkedett_a_sajatos_nevelési_igenyu_gyerekek_szama

¹⁸⁰ <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/oktat/alt-iskola2021/index.html>

¹⁸¹ <https://mfor.hu/cikkek/oktat/ksh-mar-minden-tizedik-nyolcadik-osztalyos-sajatos-nevelési-igenyu.html>

¹⁸² https://eduline.hu/kozoktatás/20080915_funkcionalis_analfabetizmus

A Telex írása kiemelte, hogy a 2022/2023-as tanévben majdnem ötezer elsős diák bukott meg az iskolában, így az évfolyamismétlők aránya 5,2 százalék volt ebben a korosztályban. Ez növekedést jelent az előző évhez képest, amikor is az elsősök 4,6 százalékának kellett évet ismételnie. Az első osztály után évet ismétlő diákok magas aránya annak fényében tűnik még érdekesebbnek, hogy az általános iskolában más évfolyamokon az évismétlők aránya 0,7 és 2,3 százalék között volt.

Itt most szerintem nem érdemes azon vitatkozni, hogy az első évfolyamosok bukásaránya mögött állhat-e a 2019-ben módosított köznevelési törvény, miszerint 2020 januárjától már 6 évesen iskolába kell járnia a gyermeknek, ha csak a szülő nem kérvényezi az óvodában maradási. Megint az óvodák felelőségére hívnám fel a figyelmet, mivel az iskolaérettség megállapításában hatalmas szerepük van, miáltal javasolhatják a szülőnek a halasztási kérvény megírását. Ennek fényében tehát, továbbra is megmarad annak lehetősége, hogy a nem iskolaérett diák, még egy évet maradjon óvodában és, hogy ott részesüljön a szükséges korai fejlesztésben. Ennek tudatában, érthetetlen, hogy az iskolákban miért jelenik meg igen magas százalékban az iskolaéretlen 6 éves korosztály. Komoly problémák merülnek fel meglátásom szerint az óvodák terén. Egyik gyermekemnél az óvodának nem tűnt fel, hogy komoly mozgásfejlődési és motorikus problémái vannak. Ha, mint szülő, ezt nem észlelem feleséggel együtt, akkor gyermekem sem kapta volna meg időben a megfelelő fejlesztést. Sok esetben az óvoda azért nem foglalkozik megfelelően a gyermekkel, mert azt mondja, hagyjuk, hogy maradjon csak gyerek, had játsszon.

Másik gyermekemnél kétféle óvodás volt. Az egyik csoportba azok voltak, ahol a szülő külön kérte az iskolaelőkészítést, míg a másikban azok voltak, ahol nem volt iskolaelőkészítés, mert azt a szülő külön nem kérte. Igaz, ennek már közel 10 éve.

Azt hiszem, hogy az elsősök 5,2%-os bukásarányáért nem lehet egyedül felelőssé tenni az általános iskolákat és azok tanítóit! A tanítók is csak a „hozott anyagból” tudnak dolgozni.

Azt látni kell, hogy hiányoznak a pedagógus munkáját támogató szakemberek – például logopédusok, pedagógiai és gyógypedagógiai asszisztensek, szociális segítők, konduktorok stb.

Egy oktatási intézmény alapító okiratában benne kell lennie, hogy fogad-e SNI-s gyerekeket, de a probléma az, hogy valójában azok az intézmények sem alkalmasak a speciális szükségletű gyerekek nevelésére, amik elvileg fel vannak erre készítve.¹⁸³ Igen, a pedagógusok elvileg fel vannak készítve. De nem véletlen, hogy különböző felsőoktatási szak a tanító (tanár), vagy épp a gyógypedagógus, pszichológus, vagy külön szakvizsga a fejlesztőpedagógus stb. Hiába van a pályán egy pedagógus 7 éve a „2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról” értelmében, attól még a külön szakirányú képesítése és tudása még nincsen meg. Ezért jogosan veti fel Telex cikke: „És milyen problémát jelenthet az, ha mégis integráltan oktatják az SNI-s gyerekeket, miközben nincsen ehhez elég szakember? Súlyom Brigitta ezt egy hasonlattal szemléltette: dolgozik egy szépségszalonban egy kozmetikus és egy fodrász, és ha az egyik szabadságon van, akkor a másik végzi el a munkáját. Ez két különböző szakma – mondta a szakértő. Szerinte ebből a helyzetből mindenki csak rosszul jöhet ki: a tanár frusztrált lesz, mert nincsenek meg a szakmai kompetenciái ahhoz, hogy kezelje a helyzetet. Az SNI-s gyerek nem tud fejlődni, közben a többi diák azért nem tud megfelelően tanulni, mert zavarják őket az SNI-s gyerekek. Tehát a nem SNI-s diákok jogai igen gyakran sérülnek!

Sajnos életszerűtlen az az oktatási gyakorlat, hogy a tanórákon lényegében szimultán 2-3 tanórát tart meg az adott pedagógus, értem ez alatt, hogy külön módszerrel és akár tényanyaggal tanítja a nem papíros diákokat, és képességei szerint külön – külön a papíros, pl. SNI-s diákokat. Hiszen számukra is külön tanmenet kell, párhuzamosan a nem papíros gyerekek tanmenetével. A szimultán óra során minden diák oktatáshoz való joga sérülne, ezért a pedagógus maximum az értékelésben és annak módjában tud különbséget tenni, mindaddig, míg az osztálynak fel nem tűnik, hogy XY miért kap könnyebb feladatokat.

¹⁸³ <https://telex.hu/belfold/2023/09/26/sajatos-nevelési-igenyu-sni-iskolak-oktatas-integralas-szegregalas-novekedes>

És mi ennek a vége? Az osztály XY-t elkönyveli hülyének, máris kész az osztályon belüli szegregáció. Ennek elkerülése végett lenne nagy szükség a kiscsoportos fejlesztő órák, csoport és osztálybontásokra. Hiszen a pszichológus, a logopédus, fejlesztő pedagógus és a gyógypedagógus is személyes vagy kiscsoportos foglalkozásokat tart azért, hogy a fejlesztésre szoruló diák megkapja a megfelelő személyes figyelmet és időt. Ezt a személyes időt és figyelmet 20 fős vagy még nagyobb csoportokban, osztályokban nem lehet megadni a fejlesztésre szoruló diákoknak.

És itt megint fel kell hívnom a figyelmet a szakértői bizottságok szerepére, akik az iskola megkérdezése nélkül jelölik ki azokat az SNI és ADHD-s diákok befogadására, mondván a működési engedélyben szerepel az SNI, ADHD ellátás. Csak azt nem nézik meg, hogy az ellátáshoz nincsen megfelelő szakember, vagy, hogy az érintett osztály elbír-e még egy újabb SNI vagy ADHD-s diákot. Sok esetben a szakértői iskolakijelölésnél is a szülő rendeli meg, hogy hová kerüljön a gyereke, tehát megint nem érvényesülnek a szakmai szempontok, miközben épp az ADHD és SNI diákok jogai sérülnek, mivel olyan iskolába kerülnek, ahol a szakszerű ellátásuk nem megoldható. Ha pedig hozzáveszem, hogy 6-10 éves kora között a gyermek az iskolában lényegében azt tesz amit akar, mert fegyelmeivel nem büntethető, akkor az iskolák teljesen ki vannak szolgáltatva az SNI és ADHD-s diákoknak, különösen ha azok szülei nem együttműködnek. Saját példa: A tanítónő és az osztályba járó diákok szülei kifogásolták, hogy XY kisfiú letolt nadrággal, nemi szervét mutogatva közlekedik az első osztályban. Az érintett gyermek szülője szerint ezzel semmi probléma nincsen. Ugyan így, az ADHD-s diák agresszív, másokat megalázza, pl. a WC-ben szándékosan levizeli, leköpi, beleköp az ételébe, bántalmazza fizikálisan de a szülei szerint ezért is az iskola a hibás és nem az ő gyerekük. Mikor az említett elsős diák egy súlyos vétséget követett el, és ezért az iskola őt szóban elmarasztalta és ezt a szülőnek is elmondta, a szülő a fiát ért stressz miatt – elmarasztalták a rosszaságáért- jutalomból elvitte játszóházba. Ezek után próbáljon meg az iskola nevelni és tanítani. És persze a szülő sem tekinti magát hibásnak semmiben, mert ő mindent megad a gyerekének. (Az érintett kisfiú viselkedése mögött feltételezhetően súlyos otthoni bántalmazás állhatott, legalább is az összegyűjtött adatokból erre lehetett következtetni.)

A helyzetet sokat javítana, ha a diák az iskolába lépés első pillanatától, tehát 6 éves korától büntethető lehetne kirívó esetben, és akár fegyelmeivel korlátozni lehetne a benntartózkodását, vagy kezdeményezni lehetne az áthelyezését megfelelő oktatási intézménybe.

A Telex cikke az okokat keresve megemlíti a 2019-es törvénymódosítást, a Covid járvány negatív hatásait, a túldiagnosztizálást és a környezeti tényezőket.

A 2019-es törvénymódosításról már leírtam a véleményem. A Covid járványnak vannak látható jelei tanulmányi elmaradás terén az érintett osztályokban, de szerintem ez nem volt hatással az amúgy már meglévő SNI-is diákszámmra. Nem ettől növekedett a számuk. Azt viszont látni kell, hogy az érintett évfolyamok a szakellátást a Covid ideje alatt, kevésbé kapták meg. Sajnos, igen nagyszámú a túldiagnosztizálás több területen, legyen az SNI vagy ADHD. Saját tapasztalatom, hogy sok esetben a szülő leadja a „megrendelését” és a szakértői bizottság szállítja megrendelt szakvéleményt. Pár éve előfordult, hogy felhívtam a szakértői bizottságot, hogy XY miért lett felmentve mondjuk matematikából, amikor a 40 éve tanító matematika tanár, a fejlesztő pedagógus és a gyógypedagógus, valamint az osztályfőnök is úgy látja, hogy az érintett diáknak nincsen szüksége felmentésre az adott tantárgyból. A szakértői bizottság válasza röviden ennyi volt: „A szülő ezt kérte.” És pályám során több ilyen esetben is belefutottam már. Tehát, valós tény a túldiagnosztizálás. De nem csoda, hiszen a bizottság a diákot alig pár órára látja, ráadásul egy számára stresszhelyzetben. Ezért a diagnózishoz jobban figyelembe kellene venni az óvoda, vagy épp az iskola csatolt pedagógiai szakvéleményét is, vagy épp beszélni kellene az érintett oktatókkal egy – egy diagnózis felállítása előtt.

Az autisták esetében pedig az öntörvényűség még nem jelent autizmust, Gyarmathy Éva szerint.

Sólyom Brigitta szerint persze vannak gyerekek, akiknek szükségük van fejlesztésre, de szerinte kevesebb, mint ahányra most ráhúznak egy-egy diagnózist.

Én úgy látom, hogy sok esetben a diagnózis mögött kényelmi szempontok állnak. Minek stresszeljem a gyerekem, ha fel is menttethetem. Valahol a helyzet kezd hasonlítani a régi magántanulói rendszerre. A magántanulók túlburjánzását az egyéni tanrend bevezetése lényegében megoldotta. Valamiféle új szabályozás kellene a szakértői vélemények terén is.

Az egyre kiugróbb negatív adatok között szerintem kiemelten van jelen, hogy a mostani szülői társadalom jó része már maga is egykori SNI, ADHD, BTM-es diák volt. Már saját magának sem kellett sok esetben megküzdenie egyes tantárgyakkal, mert már őt is felmentették annak tanulása alól. Tehát már sok esetben a szülők tudásszintje is alacsonyabb a megelőző évfolyamokénál, illetve küzdőképessége is elmaradottabb, mivel már neki sem kellett sok esetben megküzdenie az iskolai nehézségekkel. És ehhez jön a követelményszint mesterséges csökkentése is. Általános és középiskolás koromban, tehát az 1970-es és 80-as években az elégséges, avagy a 2-es osztályzathoz a tananyag 51%-át kellett minimum tudni. Nem véletlen, hogy a Rigó utcai nyelvvizsga sikerességéhez is több mint 60%-os tudás kell, mert ez már egyfajta stabil tudást jelent. Ma az elégséges osztályzathoz témazáró esetén elég a 35%-os tudás. Nem emelt érettségihez pedig elég a 25%-os tudás. Ki kell mondani, hogy sok tekintetben a mostani szülőállomány kevesebb ismerettel rendelkezik általános téren, mint azok, akik az 1970, 1980-as években jártak iskolába. Nem véletlen a tananyag tény anyagának drasztikus csökkentése az általános és középiskolában. Tehát, csökken az általános műveltség. Ez nem jelenti azt, hogy a szakirányú képzés esetleg nem javul. De az általános iskolás gyermekek szüleinek pont az általános tudásanyagukra lenne szükségük ahhoz, hogy gyermeküknek segíteni tudjanak. De evvel már ők sem rendelkeznek.

Szülők panasztolták, hogy 5. osztályos gyermekükkel esténként órákat tanulnak a bonyolult tananyag miatt. Kiderült, hogy a szülők jó része nem érti a m, dm, cm, vagy a l, dl, cl átváltást, de nekik sem megy két kétjegyű szám fejbéli szorzása, vagy épp több négyjegyű szám írásbeli összeadása. Egy részükről fogalmuk sincs, a többit megoldják a telefon számológép funkcióján.

A kutatások pedig egyértelműen kimutatták, hogy a szülő iskolázottsága, tudásszintje, különösen az anyák esetében, lényegében egyenes összefüggésben áll a gyermek tanulási képességeivel. Alacsonyabb tudásszintű szülőknek általánosságban a gyermeke is rosszabb képességekkel fog rendelkezni, tisztelet a kivételnek.

Az ADHD gyerekek számának nagyfokú megnövekedése mögött, leginkább a családi háttér áll. ADHD mozaikszóval (attention deficit hyperactivity disorder), mely magyarul annyit tesz: „figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar.” A Mentális Rendellenességek Diagnosztikai és Statisztikai Kézikönyve (DSM-5) alapján a betegségnek két fő megjelenési formája van, a nevéből is adódóan az egyik a figyelmetlen, a másik pedig hiperaktív működés, de létezik a kettő kombinációja is. A felnőtt korra is megmaradó ADHD esetek száma hazánkban 2006 óta a tízszeresére nőtt. Az ADHD már 12 éves kor előtt kialakulhat. dr. Lisznyai Sándor klinikai szakpszichológus szerint a betegség tünetei egyeseknél egy komoly trauma hatására jelennek meg, míg mások sok apró traumát élnek át, és gyakran ezeknek az utólag nehezen beazonosítható eseményeknek a következtében alakul ki egy, a megszokottól eltérő viselkedés. Ezzel együtt erős genetikai meghatározottságról is beszélhetünk, de kétségtelen, hogy a környezet is komoly hatással bír. Ha a csecsemő úgy érzi, hogy feszült a légkör, akkor lekapcsolja az agyát, így az nem fejlődik, figyelemzavar alakul ki. Az elmúlt 10-15 évben megsokszorozódott az ADHD-s gyerekek száma, Magyarországon és Kínában is egyre több az érintett. A genetika ilyen rövid idő alatt nem változik, tehát nem egy genetikai járvány áll a háttérben – ahogyan azt sokan feltételezik –, csupán a szülők egyre stresszesebb mindennapjai miatt kénytelenek a babák lekapcsolni az agyukat.¹⁸⁴

Ráadásul az ADHD egy speciális betegségtünet halmaz, amely kezelése szakorvost igényel. A szakorvost a pedagógus pedig nem tudja helyettesíteni. Ezért, ezek a diákok speciális osztályokat

¹⁸⁴ <https://index.hu/belfold/2024/01/29/adhd-figyelemzavar-diagnozis-ellatas-mentalis-betegseg-mentalharcosok-klubja/>

igényelnek. Talán nem véletlen, hogy a felnőtt ADHD betegeket a Semmelweis Egyetem Felnőtt ADHD szakambulanciáján kezelik.¹⁸⁵

A növekvő SNI, ADHD, BTM és HH-s diákok számai mögött megjelenik Magyarország etnikai átalakulása is. Ma közel minden tizedik magyar állampolgár roma származású.¹⁸⁶ Evvel nem azt mondom, hogy a romák rosszabb képességűek lennének, mint a nem romák. Mi több, a legjobb képességű diákom épp egy roma gyermek volt, igaz képességeit ő sem használta ki és tudomásom szerint drogdíler lett. Viszont tény, hogy a romák sajátos életmódjuk és párhuzamos társadalmuk, nem igényli azt a tudást, amit számukra az állami oktatás kínál. Jómagam négy és fél évig tanítottam egy olyan általános iskolában, ahová 95-98%-ban csak roma diákok jártak. Ők és szülik is elmondták, hogy az iskola nem igen tanít nekik olyat, ami az életvitelükhöz fontos volna. Ráadásul ezen kultúra alapja a szóbeliség és nem az írás-olvasás. Így nem csoda, hogy közülük számos hátránnyal induló iskolás gyermek kerül ki. Ha igazak a statisztikák, akkor a mai magyarországi újszülöttek közel 50%-a roma gyermek. Ez jórészt hazánk katasztrofális gazdasági helyzetének köszönhető. A Pázmány Péter Katolikus Egyetemen 2015-ben írt egyik szociológiai témájú diplomamunkában szembesültem¹⁸⁷ avval, hogy Magyarország lakosságának minimum 40%-a él a létminimumhoz közeli szinten, vagy az alatt. (Ha összehasonlítom, hogy mit takar az angol létminimumszint, akkor az angol viszonylathoz képest hazánk lakosságának közel 80-90%-a nem éri el az angol létminimum életszínvonalát.) A Covid járvány és az ukrajnai háború következtében, ma a létminimum szinten vagy az alatt élők száma jóval több lehet, mint a hazai népesség 40%-a. Tehát, 2015-höz képest tapasztalataim szerint, romlott a helyzet. Az elszegényedés, és a gazdasági és szociális létbizonytalanság pedig nagyban befolyásolja hazánk demográfiai összetételét.

Sajnos butul a társadalmunk, és egyre inkább rászorul az okos kütyükre. És ezen az sem változtat, hogy statisztikailag nőtt az érettségizettek és diplomások aránya. Hiszen ezen végzettségek mögött sincs már ott az a tudás, ami például még a rendszerváltás és az azt követő pár évben még meg volt. A bolognai rendszer a felsőoktatást is jó részt devalválta, és akkor még nem is szoltam a sok kamu képzésről és diplomáról, illetve kamu szagú felsőoktatási intézményről.

Az egyre rosszabb mutatók okai között kereshető a családok megbomlása, az elváltak magas aránya, illetve a mozaik családok által okozott traumák. Mert a gyermekeket a válások, csonka családok, mozaik családok okozta traumák ugyan csak megviselik. A KSH felmérése szerint 2022-ben már több mint 1 millió elvált ember élt hazánkban.¹⁸⁸

Ugyan így egyre több családon belül elhanyagolt gyermekkel lehet találkozni.¹⁸⁹ Továbbá egyre nő a családon belüli erőszak áldozatainak a száma is. Jómagam is több gyereket mentettem már ki családon belüli erőszakból a gyermekvédelmi hálózat és jelzőrendszer segítségével.

De térjünk vissza az okos eszközök használatára.

Gyarmathy Éva szerint az egyre kiugró adatok mögött állhat az is, hogy jelentősen megnövekedett az idegrendszer fejlődésére ható környezeti tényezők aránya: mint például az ipari és városi szennyeződés, vírusok, stressz, traumák, mozgáshiány, nem megfelelő táplálkozás és életmód. Sokkal több inger éri a gyerekeket, mint korábban, az agy viszont nem tud ezekhez az ingerekhez olyan gyorsan adaptálódni – véli Sólyom Brigitta.¹⁹⁰

¹⁸⁵ <https://semmelweis.hu/pszichiatria/betegellatas/adhd-ambulancia/>

¹⁸⁶ Ehhez képest a statisztikai adatok mást mutatnak. 2001-ben 205 ezren vallották magukat romának, 2011-ben 315 ezren, míg 2022-ben csak 209 909-en. Tehát a KSH népszámlálási adatai igen csak messze vannak a valóságtól. Viszont 2022-ben 1 086 223 fő nem válaszolt arra, hogy melyik nemzetiség tagjának vallja magát. Megjegyzendő, hogy a hivatkozott cikk, a demográfiai becslések alapján, több mint 800 000 főre teszi a hazai roma népesség lélekszámát. (<https://telex.hu/belfold/2023/09/27/nemzetisegek-romak-nepszamlalas>)

¹⁸⁷ A hajléktalan kérdés Magyarországon és annak társadalometikai vonzata PPKE HTK 2015

¹⁸⁸ <https://telex.hu/belfold/2023/09/27/ksh-statisztika-nepszamlalas-valas-hazassag-ozvegy>

¹⁸⁹ <https://index.hu/belfold/2023/10/07/allami-gondoskodasban-elo-gyerekek-napja-sos-gyermekfalvak-szegenyseg-bantalmazas/>

¹⁹⁰ <https://telex.hu/belfold/2023/09/26/sajatos-nevelesi-igenyu-sni-iskolak-oktatas-integralas-szegregalas-novekedes>

A Telex írása mélyen hallgat a rossz mutatók mögött álló egyik kiváltó okról, a sok okos kütyüről, noha annak hatásait kiválóan elemezi. Mikor gyermekeim kicsik voltak, rengeteget meséltem nekik, játszottam velük, ringattam őket, tehát emberi kommunikációt folytattam velük, ami szükséges volt a társas kommunikációjuk fejlődéséhez, az érzelmi fejlődésükhöz, és a tanulási folyamatukhoz.

Ma sok esetben a szülő szerepét átveszik a már kicsi gyerekeknek kifejlesztett okos kütyük, amik használata csak a fentebb felsorolt folyamatokat akasztja meg sok esetben, mert a szülőt felváltja egy gépezet. Pedig a gyermek 1-3 éves kora között fejlődik ki az érzelmi élete (limbikus rendszer – „érzelmi agy”), továbbá 7-10 éves kor között rögződik az ember normafelfogása. Kihez válik érzelmileg ragaszkodóvá a gyerek? Sok esetben egy géphez és nem a szülőhöz. Ez pedig befolyásolja a gyermek egész életét. Érez e egyáltalán valamit embertársai felé? A normafelfogást pedig szintén nagyban befolyásolják a játékok és a játékidő. A vizuális tér gyakran beszippantja azokat, akik kicsi koruk óta avval nőnek fel. Számukra „gyilkosság” is normává válhat, hiszen ez a játéktérük. És az erőszak nem véletlenül köszön vissza az óvodában és az iskolában. Hiszen ez a norma, amihez gyakran érzélem sem társul.

Az okoseszközök oktatásban való használata ellen próbálnak fellépni Svédországban. Bár a svéd gyerekek oktatási képességeit az európai átlag felett mérik a különböző kutatásokban, 2016 és 2021 között ezek az eredmények visszaszorulni látszottak. Míg a PIRLS kutatásában 2016-ban a negyedik osztályos svéd diákok 555 pontot értek el, addig 2021-ben csak 544-et sikerült. A svéd Karolinska Intézet kutatói szerint az államilag ellenőrzött tankönyveken és a képzett tanárokon keresztül átadott tudás sokkal megbízhatóbb, mint ha azt a gyerekek bizonytalan online forrásokból szereznék meg. Az UNESCO is arra figyelmeztetett egy nemrég megjelent tanulmányában, hogy a digitális oktatásnak nem szabad felváltania az élő tudásátadást a tanárokon keresztül.¹⁹¹ A svéd állásfoglalást megerősíti a PIRLS 2021 nemzetközi kutatás eredményesora is, amely a vizsgált országok olvasási teljesítményét mérte a fiatalok között.¹⁹²

Svédországban a gyerekek képességeit átlag felettinek mérték, tanulmányi eredményeik ennek ellenére láthatóan romlottak az elmúlt évek során.

A svéd kutatók megállapították, hogy a digitalizáció, illetve a túlzott képernyőhasználat egy évek óta fennálló probléma, amely nemcsak a felnőttekre, hanem a gyerekekre is káros hatással van. Ezt bizonyította egy új kutatás is, amely szerint **a képernyőidő összefüggésbe hozható a fejlődési nehézségekkel, köztük egészségügyi rendellenességgel. Mindamellet, hogy komoly fizikai következményei is lehetnek a különböző “okoseszközök” használatának, hatással van a gyerekek szociális, illetve tanulási készségeire is.**

Már egy 2018-as elemzés is feszegette a témát, miszerint a digitális tanulás negatív hatásai közé tartozik a **lerövidült figyelem.**

Miképp is befolyásolják az okos eszközök a gyerekek tanulmányi eredményeit?

A fizikai környezet, illetve az emberekkel folytatott interakció nagyban befolyásolja a tanulási képességeket. Lásd, mesélek a gyerekeknek, vagy a kezébe nyomok egy okos kütyüt, vagy leteszem a „villanypásztor”, avagy a TV elé. A tömegközlekedési eszközökön egyre többször látom, hogy a babakocsis gyerek sír. A szülő megoldása, hogy a kezébe nyom egy kütyüt, hogy nyomogassa azt, legyen el avval, miközben ő maga is tovább nyomogatja az okostelefonját.

A gyerekek „elbutítására” külön iparágak jöttek létre, lásd kisgyerek TV csatornák, csecsemők és kisgyerekeknek gyártott okoseszközök stb.

Abban az esetben ha a gyermekek túl korán ismerkednek meg az okoseszközökkel, azok **megzavarhatják és félreinformálhatják az idegrendszeri fejlődésüket.** Serdülő, illetve felnőttkorban a technológia jelenléte az oktatási környezetben olyan negatívumokat is hordozhat magával, mint például

¹⁹¹ <https://telex.hu/kulfold/2023/09/10/svedorszag-altalanos-iskola-kisgyerek-digitalis-eszkoz-konyv>

¹⁹² <https://pirls2021.org/results/achievement/overall/>

a **figyelemhiány, hiperaktivitás**, illetve rosszabb érdemjegy, mindamelllett, hogy az **életük egyre jobban virtuális valósággá válik.**¹⁹³

Saját megdöbbentő tapasztalatom volt, hogy két diáklány ült egymás mellett egy kerti padon. Egymással „beszélgettek”, avagy a telefonjukon keresztül cseteltek egymással. Mikor kérdeztem, hogy miért a telefonon beszélgetnek és miért nem szóban, hiszen egymás mellett ülnek, meglepő választ kaptam. Élő szóban nem tudunk egymással beszélgetni, az olyan nehéz. Telefonon keresztül sokkal könnyebb.

Az okoseszközök használata egyre többször vezet oda, hogy gyermekek **nem tudnak megfelelően kommunikálni** az őket körülvevő világgal. A **fokozott képernyőhasználat növeli a gyermekek szociális, illetve kognitív károsodását**, továbbá számos elemzés is megerősítette, miszerint a **szövegértésük mellett, az íráskészségeik is romlottak**. A kutatások fényében és saját tapasztalatom alapján azt látom, hogy az okoseszközök megváltoztatják a kommunikációs normákat, illetve a szabadidős tevékenységeket, amely a gyerekek fizikai jólétére is hatással van, továbbá **információs túlterheltségben is szenvednek**. A technológia alkalmazása során sokszor észre sem vesszük, de belecsöppenünk a “multitasking világába”, hiszen a különböző alkalmazások, programok, illetve értesítések miatt több inger, vagy “feladat” éri a diákokat, amiket a gyerekek sem tudnak elvégezni a tanulás mellett.¹⁹⁴

Az okostelefonok káros hatásáról az UNESCO készített egy 418 oldalas tanulmányt 2023-ban. (Itt érhető el a tanulmány: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385723>) **Részben ennek a tanulmánynak is köszönhetően 2024.01.01-től a holland iskolákból kitiltják az okostelefonokat. A felmérést** Pörtl Ákos, az MCC Fiatal Tehetség Program Nyugat-magyarországi vezető kutatója elemezte röviden.

"Meg kell változtatni azt, hogy a technológia az első az oktatásban, és a tanuló a második. Konkrétan az szerepel benne, hogy egyszerűen ki kell tiltani az okostelefonokat az iskolákból, mert negatív hatással vannak a tanulók tanulási képességeire, annak fejlődésére, mert figyelmet von el" – ismertette a jelentés.¹⁹⁵

Az okostelefonok kitiltásával ráadásul kevesebb lesz az internetes zaklatás (cyberbullying), ami jellemzően az iskolai környezetben.

Az Egyesült Királyság egyik képviselője 2024-ben felvetette, hogy a 16 éven aluliaknak a mentális egészségük érdekében tiltsák meg az okostelefonok és a szociális média használatát. Azt mondta, hogy 2010 óta „**jelentősen romlott**” a **tizenévesek mentális egészségi állapota, az öngyilkossági kísérletek száma és a pornófüggőség pedig megnőtt körükben**. Ezért „itt az ideje megfontolni a közösségi média és talán még az okostelefonok betiltását is a 16 év alattiak körében”.¹⁹⁶

Gillian Keegan brit oktatásügyi miniszter szerint” „Az iskolákban a gyerekeknek tanulniuk kéne, és a telefonok minimum nemkívánatos zavaró tényezők az osztályteremben”. Ezért a brit kormány támogatja a mobiltelefonok iskolából történő kitiltását.¹⁹⁷

Floridában a 16 év alattiak médiahasználatának korlátozására terjesztettek be törvényjavaslatot. A jogszabály a 16 év alatti gyerekeket tartaná távol a népszerű közösségi médiás platformoktól a szülői beleegyezéstől függetlenül. A törvényjavaslat minden olyan közösségi médiaoldalt célba vesz, amely nyomon követi a felhasználók tevékenységét, lehetővé teszi a gyerekek számára, hogy anyagokat töltsenek fel és interakcióba lépjenek másokkal, valamint olyan függőséget okozó funkciókat használ, amelyek célja a túlzott vagy kényszeres használat. A floridai törvényjavaslat előírná a közösségi médiavállalatok számára azt is, hogy töröljenek minden olyan fiókot, amelyről úgy vélik, hogy kiskorúak

¹⁹³ <https://nlc.hu/csalad/20230911/digitalizacio-iskola-hatasok-okoseszkoz/>

¹⁹⁴ <https://nlc.hu/csalad/20230911/digitalizacio-iskola-hatasok-okoseszkoz/>

¹⁹⁵ <https://infostart.hu/életmod/2023/08/06/oktataskutato-az-okostelefon-inkabb-butit-az-oktatásban>

¹⁹⁶ <https://index.hu/kulfold/2024/01/25/ongyilkosság-kozossegi-media-okostelefon-betiltas-egyesult-kiralysag/>

¹⁹⁷ Kitiltják a mobiltelefonokat a brit iskolákból: <https://telex.hu/techtud/2024/02/19/egyesult-kiralysag-iskola-mobiltelefon-tiltas>

használják, és a kiskorúak vagy a szülők kérésére is töröljenek fiókokat. A szigorú szabályozás támogatói azzal érvelnek, hogy a törvény védelmet nyújtana a cyberbullying és a közösségi médián keresztül gyerekekre vadászó szexuális bűnözők ellen is.¹⁹⁸

Az okostelefonok elvonhatják a figyelmet a tanulástól, a diákokat kiberbántalmazásnak tehetik ki, és veszélyeztethetik a magánéletüket. Emellett nagymértékben függőséget is okoznak. Az OECD-országok átlagában a diákok 45 százaléka számolt be arról, hogy idegesnek vagy szorongónak érzi magát, ha nincs a közelében a telefonja. A tanulási eredmények jobbak voltak azoknál a tanulóknál, akik napi egy-öt óra között használták a digitális eszközöket tanulásra, mint azoknál, akik soha nem használták azokat. Azoknál a tanulóknál pedig, akik napi egy óránál többet használták azokat szabadidős célokra – például közösségi média alkalmazásokra, internetezésre vagy játékokra –, a matematikai eredmények nagymértékben romlottak. Az OECD-országok átlagában azok a diákok, akik naponta legfeljebb egy órát töltöttek az iskolában szabadidős céllal digitális eszközök használatával, 49 ponttal magasabb pontszámot értek el matematikából, mint azok, akiknek a szemei napi öt és hét óra között a képernyőre tapadtak.¹⁹⁹

Az UNESCO korábban említett felmérése arra is rámutat, hogy a technológia tanulmányi eredményekre és gazdasági hatékonyságra vonatkozó pozitív hatásai túlértékelték lehetnek, és ebben a Covid alatti online oktatásnak is szerepe van. Sokkal gyorsabban került a technológia az iskolába, mint hogy egyáltalán meg tudták volna nézni, melyik szolgálja valóban az oktatás minőségének javítását. A kutató elmondta, hogy a „képernyőidő, ami mondjuk egy kamasznál átlagosan 8 óra 40 perc, aminek a 99,9 százaléka szórakoztató jellegű képernyőhasználat” nem jelent értékes jellegű képernyőigényt.

"Lehet ezt mondani, hogy az okostelefon az butít."

Setényi János a Mathias Corvinus Collegium (MCC) Tanuláskutató Intézetének igazgatója szerint, „a telefonfüggőség ráadásul „lélekszilárdsági probléma és nem kutyüprobléma””.²⁰⁰

A túlzott képernyőhasználat **igazoltan elváltozásokat okoz az agy fejlődésében**, tette hozzá. A mentális következmények között az **elmagányosodás**, a **szorongás** és a **depresszió** a legsúlyosabbak. Egyre több az öngyilkossági kísérlet is, és nemcsak külföldön, hanem Magyarországon is – mondta a Mathias Corvinus Collegium vezető oktatója.²⁰¹

De nem csak a túlzott képernyőhasználat káros. Az állandóan szóló zene (füles, fejhallgató, MP lejátszók) által keltett zajhatás, szintén túlterheli az agyat. Az állandó zenei zajhatás komoly zajártalmat okoz, ami visszaköszön az érintett diákok magatartásában és tanulási képességeiben is. A folyamatos zörejek és zajok a halláskárosodás mellett, fokozzák az alvászavart, depressziót, szorongást, fejfájás, szédülés, stb., illetve ronthatja az értelmi - gondolkodásbeli (kognitív) funkciókat.²⁰² Ráadásul a terhes édesanyját érő folyamatos zajhatás, így a fülesből, fejhallgatóból, stb. áradó zene a magzatot is károsítja.²⁰³

És akkor visszaérkeztünk a növekvő számú SNI, ADHD és BTM-es diákok kérdésköréhez. Mitől is nő drasztikusan a számuk? Hol is kellene kezdeni a problémák megelőzését? Leginkább a családokban és ott is az okoseszközök használatánál, és máris javulnának a diákok SNI, ADHD, BTM-es mutatói.

Mert mit is okoznak az okos eszközök:

- fejlődési nehézségeket
- idegrendszeri fejlődési zavarokat,

¹⁹⁸ <https://telex.hu/kulfold/2024/02/23/betiltanak-a-16-even-aluliak-szamara-a-kozossegi-mediát-floridában>

¹⁹⁹

https://hvg.hu/gazdasag/20231207_oktatas_PISA_felmeres_PISA_OECD_pandemia_visszaeses_tanulmányi_eredmenyek_iskolak_digitalis_eszközök_mobiltelefon_tablagep

²⁰⁰ <https://telex.hu/belfold/2024/03/09/poroszos-oktatas-rendszer-kotelezo-olvasmany-mcc-setenyi-janos-szeged>

²⁰¹ <https://infostart.hu/életmod/2023/08/06/oktataskutató-az-okostelefon-inkább-butít-az-oktatásban>

²⁰² <https://egeszsegvonal.gov.hu/z-zs/1514-zajartalom.html>

²⁰³ <https://hallastarsasag.hu/beszeljünk-a-hangos-zaj-magzat-károsító-hatásairól/>

<https://babafalva.hu/a-hangos-zaj-arthat-a-magzatnak/#ref>

- igazoltan elváltozásokat okoz az agy fejlődésében,
- egészségügyi rendellenességeket,
- szociális illetve tanulási nehézségeket,
- lerövidült figyelmet, avagy figyelemhiány,
- hiperaktivitás,
- elrugaszkodás a valós élettől a virtuális valóságba (játékok hatására agresszió),
- kommunikációs és szociális zavar,
- kognitív károsodások,
- romló szövegértési képességek,
- romló íráskészség,
- elmagányosodás,
- szorongás,
- depresszió, stb.

Talán nem véletlen, hogy az SNI, ADHD és a BTM-s diákok számának növekedése hazánkban, szinte párhuzamba állítható az okoseszközök fokozatos elterjedésével.

Az okoseszközök használatának igen gyakran a legnagyobb hiányossága, hogy a gyermekek nem tanulják meg azok felelős eszközhasználatát. Ennek több oka lehet. Egy, maga a szülő sem képes az okos eszközök felelős használatára, kettő, az eszköz szülőpótlék, mert a szülő nem foglalkozik eleget a gyermekével. A harmadik ok pedig a liberális nevelésből ered. A gyermeket nem korlátozom, had csináljon azt amit akar. Én nem tiltok semmit, had tanuljon a saját kárán, én nem korlátozom, mert avval a jogaiban gátolnám. Ez a szülői hozzáállás nagyon káros. Ráadásul az így iskolába kerülő gyermek, az iskolában kezelhetetlen diákká válhat, hiszen otthon nem találkozott a szabályokkal, tiltásokkal. Neki mindent szabad, mert joga van hozzá. És a szülő észre sem veszi, hogy a korlátok nélküli világkép kialakításával, mennyire teszi tönkre gyermekét és annak jövőbeni életminőségét.

A fenti tünetek jó része szerepel az SNI, ADHD és a BTM-s diákok kórképében. A szülők pedig elvárják, hogy amit ők elrontottak, azt az iskola hozza helyre. Illetve, hogy az érintett diákokat a zavarokkal nem, vagy kevésbé szenvedő diákok tolerálják az együttnevelés során. Kérdezem én, miért csak a „sérült” diákoknak vannak jogai? Hol vannak az „egészségesek”, jogai? Ez kicsit kezd hasonlítani az LMBTQ mozgalomra, ahol a deviánst kötelek a nem deviáns tolerálni, mert a deviánsnak több joga van, mint az egészséges embernek.

A pedagógus tudása szerint megtesz mindent a reá bízott tanulók oktatása, fejlesztése terén. De miért kell arra kötelezni, hogy olyan diákokkal küszködjön, akiknek ellátására nincsen megfelelő képesítése. Ez se a diáknak, se a pedagógusnak nem jó, de leginkább az osztály azon tagjai sínylik ezt meg, akiknek tolerálniuk kell esetleg a deviáns viselkedést, illetve azt, hogy ők saját maguk a képességeiknek megfelelően nem tudnak haladni, mert a papíros diákok miatt az egész osztály visszamarad.

Az SNI, ADHD és a BTM-s diákoknak meg kell adni az integrált oktatás lehetőségét. De ha nem képesek beilleszkedni, vagy az adott iskola nem tudja szakpedagógus hiányában az a képességfejlesztést nyújtani, amire az adott diáknak szüksége van, akkor megoldható legyen az adott diák áthelyezése olyan speciális iskolába, ahol a képességeinek megfelelő fejlesztés és felzárkóztatás feltételei biztosítva vannak. Az érintett diákok szüleinek pedig meg kellene érteniük, hogy „papíros” gyermekük fejlődését adott esetben nem a saját kényelmi szempontjuk szolgálja a legjobban. Igen, ha a gyerek érdeke speciális képzést kíván meg, akkor a gyerek érdekében a szülő vigye akár távolabbi oktatási intézménybe a gyermekét, ha ott megkapja a megfelelő fejlesztést.

Néhány tankerületben kísérleteznek avval, hogy kijelölt általános iskolákban, arra felkészített pedagógussal, kis létszámú (10 fő alatti) fejlesztő osztályokat, avagy klasszikus „C” osztályokat indítanak.

Viszont akkora az igény az ilyen típusú oktatási formára, hogy azt a pár fejlesztő osztály nem tudja kielégíteni. Az ötlet jó, de az iskolák kialakítása, és a jelenlegi nagyarányú fejlesztőpedagógus és gyógypedagógus hiánya pedig nem teszi lehetővé, hogy szinte minden iskolában, legalább alsó tagozaton ismét beindítsák a „C” osztályokat.

Jómagam fejlesztő speciális centrum iskolákat hoznék létre a meglévő (Egységes Gyógypedagógiai Intézmény - EGYMI) hálózat felfejlesztésével. Ide lehetne irányítani körzethatártól függetlenül az az SNI, ADHD és a BTM-s diákokat, mivel ezen oktatási intézményekben koncentrálódnának a megfelelő szakemberek. A centrumiskolák létesítésével a speciális fejlesztő pedagógusok hiánya is enyhíthető volna, mivel ők nem lennének szétszórva különböző iskolákban, illetve nem kellene utazó pedagógusként ingázniuk. A centrumiskolák biztosítani tudnák a megfelelő képzést azon rászorulóknak, akik a normál iskola integrált oktatásának keretei közé nem tudnak beilleszkedni, vagy akik fejlesztése olyan speciális képzettséget igényel, amit egy sima pedagógus diplomával rendelkező tanító vagy szaktanár nem tud biztosítani.

Mára sokkal nagyobb igény van a speciális fejlesztésekre, mint amit a hálózat el tud látni. Ezért is kellene az ellátó centrumiskolákat létrehozni, ahová a diák **kötelező mód átkerülne, ha a normális oktatási rendű iskolába nem tud beilleszkedni, tanulmányait ott nem tudja megfelelően elvégezni.** Fontos kiemelni, hogy csak akkor kerülne át, ha nem tud az integrált osztályba beilleszkedni, mert annak tanulmányi és erkölcsi előmenetelét nagyban gátolja. Ha be tud illeszkedni, akkor természetesen marad a normál integrált osztályban.

Szükség esetén pedig az átkerülés pedig ne legyen életkorhoz kötve, illetve az átkerülést a normál integráló iskola is kezdeményezhesse! Természetesen, ha a diák a centrum iskolában felzárkózik az életkorának megfelelő követelményszinthez, sikerül a magatartási problémák leküzdése, úgy visszakerülhetne a normál közoktatás keretei közé.

A centrum iskolákban tanító fejlesztő pedagógusok és szaktanárok pedig kapjanak kiemelt bérezést a nehéz munkakörülményekre való tekintettel épp úgy, ahogy kiemelten lehet bérezni a hátrányos helyzetű iskolák pedagógusait is.

Természetesen, ezen fejlesztő centrum iskoláknak, speciális tanmenettel és követelményrendszerrel kellene rendelkezniük.

Például a XVIII. kerületi SOFI utazó gyógypedagógusi hálózatában mintegy 440 XVIII. kerületi sajátos nevelési igényű, a többségében óvodákban és iskolákban a többi gyermekkel együtt nevelhető- oktatható gyermeket, tanulót lát el.²⁰⁴ Ez indokoltá tenné például egy 400 fős centrumiskola létesítését a kerületben.

A speciális centrumiskolák létesítésének az is létjogosultságot ad, hogy például az ADHD az utóbbi kutatások szerint, genetikai rendellenességre vezethető vissza.

A genetikai hatásokat azonban módosíthatják a környezeti hatások. Más, – nem-genetikai eredetű esetben a betegség okai lehetnek: – az anya terhesség alatti alkoholfogyasztása, – az anya aktív vagy passzív dohányzása, – magas ólomszint az anya szervezetében, – a koraszülöttség, a gyermek születéskori alacsony testtömege, – vagy agya prefrontális (homloki) részének sérülése a születéskor stb.²⁰⁵

A fentiekből kifolyólag az ilyen diákoknak speciális képzésben kellene részesülniük, örökölt genetikai fogyatékoságuk miatt.²⁰⁶ Egy látássérült ember is tanulhat normális iskolában, de sokkal könnyebben tud tanulmányainak eleget tenni a Vakok Állami Intézetében, ahol speciális körülmények között tanulhat.

²⁰⁴ <http://www.sofi.hu/nyitolap/>

²⁰⁵ https://hu.wikipedia.org/wiki/Figyelmhi%C3%A1nyos_hiperaktivit%C3%A1s-zavar

²⁰⁶ ADHD: szülői nevelési hiba, vagy fejlődési rendellenesség?: <https://soulwell.hu/adhd-szuloi-nevelési-hiba-vagy-fejlodesi-rendellenesseg/>
<https://ng.24.hu/tudomany/2018/12/08/a-hiperaktivitas-genetikai-hatterenek-vizsgalata/>

Szerintem számos általános iskola mondana le költségvetése 10%-ról azért, hogy diákjait megfelelő színvonalon, és nyugodt körülmények között oktathassa az által, hogy az iskola mentesül a beilleszkedni nem képes, az osztályközösséget tönkretévő, az oktatást nagyban zavar és gátló SNI, ADHD vagy épp BTM-s diákoktól. Az így felszabaduló költségvetési keretből pedig a fejlesztő centrumiskolákat lehetne támogatni.

Talán nem véletlen, hogy számos alapítványi általános iskola, és egyre több középiskola jelenti ki, hogy nem fogad SNI-s diákokat. Ha középiskolában már ennyire nyilvánvaló a probléma, akkor azt már az általános iskolában sem ártana feltárni, és az SNI, BTM és ADHD-s diákoknak létrehozni az ő ellátásukra a megfelelő speciális iskolákat. Mert a probléma nem csak a középiskolát sújtja. Az együtt nevelhetőség és együtt haladás nem csak ott probléma.

És most tisztázni kell egy fogalmat: „együtt nevelhető-oktatható gyermek”. Ez szerintem annyit jelent, hogy nevelhető másokkal együtt csoportban, tehát nem igényel folyamatos egyéni képzést. De szerintem óriási hiba az együtt nevelhető-oktatható gyermeket úgy értelmezni, hogy ő minden esetben beilleszthető egy olyan osztályba, közegbe ahol olyan gyerekek vannak akik nem rendelkeznek SNI, ADHD vagy épp BTM-s papírral. Szerintem az oktatás egyik legnagyobb tévedése az „együtt nevelhető-oktatható gyermek” olyan értelmezése, hogy ő bármilyen közösségbe betehető. Szerintem a papírral rendelkező diákok nagy hányada oktatható közösségben, de csak speciális, erre felkészített közösségben és erre felkészített pedagógusok felügyelete alatt. A rosszul értelmezett „együtt nevelhető-oktatható gyermek” esetében egyaránt sérül a papíros és nem papíros diákok joga, de a tanárok jogai is sérülnek, mivel sok esetben olyan diákkal kell foglalkozniuk, akik tanítására, fejlesztésére nincsen meg a megfelelő képesítésük, gyakorlatuk. A jogsérelmek elkerülése, csökkentése végett is szükség lenne a speciális centrumiskolákra.

És ez nem szegregáció, mivel ki lehet onnét kerülni. Például, ha valaki beteg és kórházban van, az nincsen szegregálva. Gyógyulásra szorul, és ha felépül, akkor visszailleszkedik a társadalomba. Valami hasonló mód kellene a centrum iskolának is működni. Hiszen a SNI, ADHD vagy épp a BTM-s diák eltér a normál átlagtól, és speciális ellátásra szorul, épp úgy mint gyógyulásáig a beteg a kórházban.

Úgy vélem, hogy 1-2 beilleszkedni nem akaró diáknak nincsen „joga” akár 20-30 osztálytársának a nyugodt tanuláshoz való jogát megsérteni. Továbbá a tanárnak is joga van megfelelő körülmények között oktatni. Az nem megoldás, hogy a szülők elviszik a jó képességű gyerekeket az adott osztályból, mert ott nehezen lehet haladni, tanulni 1-2 papíros diák miatt.

Ez egyenes út egy-egy osztály, vagy éppen iskola lezúllásához, oktatási színvonalának drasztikus csökkenéséhez. Miért a jó képességű diák kerüljön ki az osztályból? Az aki képes beilleszkedni, a többi diákot is előre vinni, az maradjon. Sok ilyen SNI-s diák van. Aki képtelen beilleszkedni, azt viszont ki kell emelni. És ezt az adott iskola döntse el, ne pedig a szülő, vagy épp egy bizottság. A bizottság feladata csupán a diagnózis megállapítása. Sajnos, igen sok pedagógus, főleg tanító hagyja ott a pályát a papíros diákokkal való vesződéstől kiegészve.

Az igazán súlyos esetek fejlesztése a fejlesztő és gyógypedagógusok feladata lenne, ráadásul ők épp a papíros diákok felzárkóztatását tűzték ki életcélul. Épp ezért, ezt a munkát nem etikus ráterhelni az átlag pedagógusokra.

Ma ha egyáltalán osztályba 10% fölött van a papíros diákok száma, ott már érzékelni lehet a tanítási és tanulási lemaradást, míg 20%-os arány közelében drasztikusan visszaesik az oktatás hatékonysága, amit leginkább a papírral nem rendelkező diákok szenvednek meg. Illetve az iskola, hiszen drasztikusan fog romlani a tanulmányi eredménye, amire hiába gyárt majd cselekvési tervet. Nem a cselekvési terven, hanem a diákállományon múlik a pedagógusállomány mellett az egyes intézmények teljesítménye. A vakok intézete kiváló zenészeket kibocsáthat, de írhat bármilyen cselekvési tervet arra, hogy festőművészeket képezzen, az nem fog nekik sikerülni.

A centrumiskolai ellátás egyik hozománya talán az lehet, hogy a túldiagnosztizálásnak elejét lehet venni. Avagy megszűnne a szülő „rendel”, a szakhatóság teljesít elv, miáltal egyre több diák kényszerülne arra, hogy megküzdjön a tananyaggal és se ő se a szülő ne húzza ki magát a tanulás adta kötelezettség alól. Természetesen azon esetekben, ahol tényleg indokoltak a felmentések, azt továbbra is meg kell adni.

Visszatérve a Telex cikkéhez, szerintem egy egészséges társadalomban nem alakulhatott volna ki a fenti SNI, ADHD és BTM-es állapot. Mivel pedig ezen helyzet mögött jórészt a családi attitűdök állnak, illetve a szülők által a diákoknak biztosított okoseszközök, nem hiszem, hogy jogos a Telex cikkének a címe: „Egy öntudatos társadalomban az SNI-s gyerekek szülei már régen beperelték volna az oktatásirányítást” Inkább a gyermekvédelemnek kellene eljárnia azokkal szemben, akik kényelmi szempontok alapján, a társadalmi érintkezést a gyermekük esetén lecserélik az okoseszközökre. Mivel ezen szülők elhanyagolják és súlyosan veszélyeztetik gyermeküket. Ehhez persze nagyfokú szemléletváltásra lenne szükség a magyar társadalomban. És ekkor még itt is említenem kell a csonka családok problémáját, az elhanyagolást, a családon belüli erőszakot, mint olyan családi okokat, ami igen sok SNI, ADHD és BTM-es diákot „termel” a társadalomnak. A fentiek mellett azt is meg kell említeni, hogy igen sok papíros háttérű gyermek esetében, azok rendellenes fejlődése mögött, leginkább az anya dohányzása, alkoholfogyasztása, vagy drogfogyasztása, illetve folytonos zajhatás alatt élése áll, amit a terhesség ideje alatt sem függeszt fel. Sok esetben pedig a közeli rokonok kapcsolatából születő gyermekek is magukban hordozzák az SNI és társainak nagyfokú veszélyeztetettségét. - Természetesen a fentieknek igen tág szakirodalma van, de én most az egyszerűség kedvéért hivatkoztam csak internetes forrásokra. –

Steigervald Krisztián generációkutató szerint a magzati fejlődést nagyban befolyásolja az édesanya mobilhasználat is, pl. mennyit sms-ezik a hasán a magzat felett.²⁰⁷

Ma közel 400 ezer magyar gyermek van kitéve annak, hogy szülei szenvedélybetegek, alkohol, kábítószer, stb. fogyasztók. A családi háttér pedig nagyban befolyásolja a gyermekek fejlődését.

És ekkor még nem is szoltam a nevelési hibákról.

- A gyerekeknek nincsenek korlátok felállítva, és a szülő a gyerek „barátja” és nem szülője.
- Egészséges ételek helyett nassolás.
- Nincsenek kötelességeik otthon, nincsenek kötelességtudatra nevelve.
- A kis sikertelenségektől ne védjük meg őket. Ezzel megtanítjuk megbirkózni a nehézségekkel, leküzdeni az akadályokat.
- A gyerekeket tanítsuk önállóságra, és türelemre.
- Tanítsuk meg a gyermeket arra, hogy tetteinek vannak következményei.
- Tanítsuk meg a gyermekeket a felelősségvállalásra.

Sajnos igen sok mai szülő a fentiekre nem tanítja meg a gyermekét, ami szintén visszaközm a magatartászavarban, a BTM, és ADHD-s diákok esetében.

A kutatások kimutatták, hogy a családi, szülői kultúra nagyban befolyásolja az utódok normalitását. Sok esetben már a bölcsődében kiderülnek a szülők kulturális hiányosságai, és megjelennek az oktatási intézmények számára problémás szülők.²⁰⁸

Az SNI, BTM, ADHD-s diákok iskolai beilleszkedését nem segíti elő, hogy igen gyakran az éjszakába nyúlóan használják az okoseszközöket. Ezért gyakran kialvatlanul érkeznek az iskolába. Nem segíti elő, különösen az amúgy is problémákkal küszködő diákok iskolai teljesítményét és magatartását a kialvatlanság mellett, az, hogy a reggelt és a napot Cola és energiatallal társaságában töltik, hiába kéri az iskolák, hogy ezeket mellőzzék a diákok. És, hogy még „pihentebben” és „összeszedettebben” kezdhessék meg a tanítást, az otthon és az iskola között igen gyakran szól a fülükbe a zene, hogy az amúgy

²⁰⁷ Steigervald Krisztián A generációs konfliktusok (hanganyag – beszélgetés) <https://index.hu/tudomany/til/2023/10/27/steigervald-krisztian-generaciokutato-ezert-kell-messengeren-szolni-a-gyerekek-hogy-kesz-az-ebed/>

²⁰⁸ Steigervald Krisztián A generációs konfliktusok (hanganyag – beszélgetés) <https://index.hu/tudomany/til/2023/10/27/steigervald-krisztian-generaciokutato-ezert-kell-messengeren-szolni-a-gyerekek-hogy-kesz-az-ebed/>

is fáradt, szétszórt gyermek agyát már korán reggel lefárasztják. Ezek után az iskolában még fokozottabban jelentkeznek a problémák.

A fent felsorolt problémákról megint nem az iskola és nem a pedagógusok tehetnek! Ezek orvoslását pedig társadalmi szinten kell megoldani, úgy, hogy a többségi diáktársadalom és pedagógustársadalom érdekei ne sérüljenek súlyosan.

A gyermek elsődleges neveltetési helyéről pedig jogszabály rendelkezik.

A 2011. évi CCXI. törvény a családok védelméről **9. §. 2)** A szülő köteles és jogosult arra, hogy kiskorú gyermekét családban gondozza, felelősen nevelje, és a gyermeke testi, szellemi, lelki és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételeket, valamint az oktatásához és az egészségügyi ellátásához való hozzájárulását biztosítsa. Ez az amit a szülők elfelejtenek. Ők csak ezen paragrafus többi pontját szajkózzák, mármint gyermekeiknek a jogait. Igen jó volna, hogy ha a nagy jogvédő szülők, a kötelességükre is odafigyelnének.

A régi 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 3.§.2. bekezdése is kimondta egykor „A köznevelésben a nevelés és oktatás feladatát a gyermek szülei, törvényes képviselői megosztják a köznevelési intézményekkel és a pedagógusokkal. E közös tevékenység alapja a bizalom, az intézmény és a pedagógusok szakmai hitele.” Tehát, a jogalkotók is látják, hogy szülői háttér nélkül az iskola igen csak kiszolgáltatott helyzetben van.

Javasolom, hogy az öntudatos szülők először nézzenek körül a saját házuk táján, mielőtt másokat kezdenek el hibáztatni. És vegyék észre, hogy mitől is fásultak és kimerültek a pedagógusok.

Egy tanulmánykötet rövid ismertetése

Mayer József szerkesztésében 2008-ban jelent meg a Móra Ferenc Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet gondozásában Budapesten a „Frontvonalban” című kötet.²⁰⁹

A tanulmánykötet a középiskolákban jelenlévő erőszakkal foglalkozik. Mivel az agresszió szoros kapcsolatban van a papíros diákokkal, ezért fontos a tanulmánykötet ismertetése és annak kommentálása.

Tanárok, intézményvezetők és diákok körében végeztek például reprezentatív felmérést a kötet készítői, az iskolai erőszak hátteréről, és mibenlétéről. A tanulmánykötet megállapításai ugyan a középiskolát célozza meg, azonban a középiskolákra tett általános megállapítások, teljességgel megfeleltethetők az általános iskolai eseteknek is. Nem véletlen, hiszen a középiskolák problémás diákjai leginkább azok, akikkel már az általános iskolában is probléma volt. Tehát, a tünetek és a háttér nem véletlenül azonos.

Az agresszív cselekedetek lelki formái (például a zsarolás, a kiközösítés, a diákok vagy a pedagógusok terrorizálása, fenyegetése – a tanulók bántalmazták, inzultálták, megalázzák az osztályban tanító pedagógusokat-), jóval többször fordul elő az intézményekben, mint azok, ahol a fizikai elemek is megjelennek. A fentiekhez csatlakozik még az igen gyakori verbális megalázás is. Ezek kezelése a fizikai erőszakhoz hasonlóan nehéz az iskolák és pedagógusaik, illetve a diákok és szülei számára. Az agresszív diákok általában kedvezőtlen családi hátterűek és rossz szociális feltételrendszerrel bírnak. Saját tapasztalatból tudom, hogy ez igaz a nem etnikai hátterű diákokat tanító általános iskolákra is. Ide értem a sok csonka családot, a mozaik családokat és az elhanyagolt szocializációt is. Ezek a háttérproblémák az alapját képezik azoknak a konfliktusoknak, amelyek számos esetben rendkívül durva, akár kegyetlen formában öltenek testet. A felmérés kimutatta, hogy az iskolák pedagógusai gyakorlatilag eszköztelenek azokkal a helyzetekkel szemben, ahol az agressziót vagy annak valamely válfaját kellene kezelni és a helyzetet megnyugtató mód megoldani. Ennek egyik oka, hogy a pedagógusok nincsenek felkészítve az ilyen esetekre, illetve az, hogy az iskolákból hiányoznak a megfelelően felkészített segítő szakemberek. A helyzetek kezelésében az iskolák csekély mértékben kapnak külső támogatást, mert sem a családokkal, sem a civilszervezetekkel, sem pedig a rendőrséggel nem tudnak olyan kapcsolatrendszert kialakítani,

²⁰⁹ Mayer József szerkesztésében 2008-ban jelent meg a Móra Ferenc Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet gondozásában Budapesten a Frontvonalban című kötet, 7-186 oldal.

amely ezen a téren a segítségükre lehetne. Jól látszik, hogy a hagyományos csatornák (írásbeli kommunikáció a szülőkkel, szülői értekezletek, ad hoc kapcsolatok más szervezetekkel stb.) nem elégségesek ahhoz, hogy az iskolák meg tudjanak felelni a szóban forgó feladatoknak.

A középiskolában az iskolarendőrnek van visszatartó ereje, de általános iskolában, különösen a 10. életévüket még be nem töltötték esetében, az iskolarendőr is tehetetlen, noha már az alsó tagozatban is igen csak el tud durvulni a helyzet.

A problémás diákok számára a megemelkedett osztálylétszám jelenti a legnagyobb problémát. Az az osztály, ahol a problémás, papíros diákok száma meghalad a 20%-ot, magas százaléknak számít. A tanulmány kimutatta, hogy ezeknek a diákoknak speciális középiskolára lenne szükségük, mert csak igen kevés iskola készült fel az integrációra. Megjegyzem, hogy 20%-os érintettség mellett az integráció nehezen, vagy alig valósítható meg, illetve fordított integráció valósul meg, avagy a problémás diákokhoz igazodnak a nem problémás diákok is. Ezt egy másik vizsgált iskolában meg is figyeltem. A most általam vizsgált általános iskolában a magas 20%-os papíros diákállományt figyelembe véve, a helyzet így alakul. Egy osztályban lényegében alig van problémás diák. Négy osztályban van 11-19% között a papíros diákok százaléka. Két osztályban van 20%-on, négy osztályban 23.8-28.5%-on a problémás diákok száma, míg két osztályban 33%-os a problémás diákok száma félévkor. Félév után az újabb vizsgálatoknak köszönhetően ez a százalékarány tovább romlott. A helyzet évről-évre romlik, noha egy jól szituált helyen és lakókörnyezetben található a vizsgált általános iskola. Ehhez képest például a lakótelepi iskolák még inkább bajban vannak. Ez meglátszik a kompetenciafelmérések eredményén is.

A fenti tanulmánykötetben olvasható Marcsekné Lukács Valéria: Nehezen nevelhető gyerekek az iskolában című írása. Itt megoldásként hozza a Nyitott Világ Iskolát. Kiemeli, hogy az iskolában a diákok kis létszámú csoportban tanulnak. A tantárgyi program nem tér el a hagyományos követelményektől, de kiegészül olyan tevékenységekkel, amelyek speciális fejlesztést tesznek lehetővé. A csoportok (osztályok) 8 főnél indulnak és ahogy a kibocsátott diákok száma után kikövetkeztethető, 15 főnél záródnak.

A mai oktatási rendszer viszont nem támogatja a kiscsoportos osztályokat, fejlesztő csoportokat. Most inkább a 20 fő feletti osztályok elérése acél, ami felmehet akár 40 főig is. Így viszont nincsen mód a diákok személyes fejlesztésére, noha az oktatási programok ezt előírják a tanórákra. Az egyre romló képességű diákállomány oktatásához szükséges volna visszatérni a kiscsoportos fejlesztő osztályokhoz, vagy jóval több olyan iskolát létesíteni, ahol a kiscsoportos oktatás megoldható.

Az új 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról szóló törvény bevezetése során előfordult, hogy lényegében azonos diáklétszám mellett, a 2022/23-as tanévhez képest a 2023/24-es tanévben az engedélyezett órakeret több mint 150 órával csökkent egyes iskolákban. Ez azt eredményezte, hogy megszűntek a 15 fő alatti fejlesztő csoportok, továbbá drasztikusan csökkent a korrepetálásra, képességfejlesztésre és tehetséggondozásra fordítható óraszám.

A tanulmány pedig a nehezen kezelhető diákok esetében, a 8 fő-től a max. 15 fős osztályokat tartja ideálisnak. Igaz, a kisebb csoportok, több pedagógus bevonását igénylik a rendszerbe, ami humánerőforrás és gazdasági erőforrás bővítést igényel.

A tanulás iránt csekély érdeklődést mutató tanulók számára az iskola nem nyújt sikerélményt, és igen gyakran a tanulást segítő családi háttér sem áll ezen diákok mögött. A 2006/07-es tanévben a fővárosi fenntartású szakképző középiskolákban a tehetséggondozásra 2467 órát fordítottak, míg felzárkóztatásra, korrepetálásra 5408 órát. Tehát, a papíros diákok hatalmas óramennyiséget és energiát emésztnek fel. Gyakran igen felesleges a fejlesztés, mert a tanuló közli, hogy neki ezt és ezt nem kell megtanulnia, mert papírja van. Ugyan ez az érv igen gyakran a renitens, rendbontó és bántalmazó diákoknál is. Én megühetem, mert papírom van arról, hogy beilleszkedési zavarom van. Ezeket az érveket a diákok a szüleiktől hallják, és ezért érzik magukat mentesítve az iskolai kötelezettségek elől. Tehát, igen gyakran maguk a szülők adják a lovat a tanuló alá a deviáns viselkedéshez.

Szintén a szülői háttár hiányosságaira vezethető vissza az, hogy a tanulmány során a diákok meglepően magas számban ítélték diáktársaikat nagyon fegyelmezetlennek. Ez azért mutat rá súlyos problémákra, mert a tanulók fegyelmezetlen, agresszív viselkedése az esetek többségében az iskolában, azon belül is nagyrészt a tanórákon derül ki. Mit tesz erre a gyermekvédelmi rendszer, kérdezem én. Nem tesz mást, mint a gyerekekre ráhúzzák, hogy beilleszkedési, magatartási zavaros, tehát BTM-es, vagy ADHD-val diagnosztizálják, miközben a gyerek valójában nem más, mint szimplán neveletlen. Számos ilyen esettel találkoztam már. Viszont, vissza jutunk a diák már korábban említett hivatkozási alapjához is, „Nekem papírom van!”

A tanulmánykötetben Mayer József és Vígh Sára „A fókuszcsoportos beszélgetések és a vezetői interjúk elemzése” című munkájukban a deviáns viselkedés okait keresték. A vezetők egy része úgy látja, hogy a rendszerváltás előtt, nyugalom uralkodott a társadalomban, nem volt ekkora agresszivitás. Meg persze felszínre sem került. Mert ha volt is, akkor sem a tévé, sem a rádió, sem az újságok nem csináltak ebből ügyet. A rendszerváltás után felerősödött az agresszió. Az igazgatók jól látták a sajtó hatalmas felelőségét. Az 1990-es években az egyetemen az egyik szakom az újságírás volt. Tökéletesen látom, hogy mekkora változás történt a sajtó terén. Eltűnt az értékközvetítés, és helyét az erőszak és a szex vette át. Ez egyaránt igaz az írott és a képi sajtóra, de a rádióra is igaz. Ma mindentől az agresszió és a pornográfia folyik. Sajnos még a fiatalok körében kedvelt rajzfilmekből és mesefilmekből is. A valóságok pedig még ötvözik is az agressziót, a bunkóságot és a sextet. Ma az a „sztár”, aki minél műveletlenebb, agresszívabb és erkölcstelenebb. Tehát romlik a közerkölcs és nő az agresszivitás a tömegtájékoztatásban. A diákok pedig ezt nézik agyra, főre. Ez a „példakép” a számukra. És ehhez jönnek még az egyre brutálisabb internetes játékok, amik beszívják a diákokat az okos eszközökön keresztül egy elképzelt virtuális világba. De hogy lépjen ki abból a diák, ha lényegében hasonlóba fut bele a mindennapokban is a média által. A fiatal elvész az őt körülvevő, mesterségesen is gerjesztett agresszióban.

Az iskolavezetők egy része nosztalgiával emlékezett vissza a Kádár korszakra és annak sajátos nevelési eszközeire - noha nem állítják, hogy teljesen sikeres volt- de azok mindenképpen fékezőleg hatottak az agresszív fiatalokra. Ezért a hiba mögött a rendszerváltás utáni oktatáspolitikát és a túlzott liberalizációt látják. Lásd, a diákjogok eltúlzása, illetve az internet egyre nagyobb hatását.

Az iskolavezetők hatalmas problémának érzik a családok széthullását –ennek aránya osztályonként akár 60-70%-is lehet-, és a családon belüli agressziót. Tehát, a problémák gyökerei elvezetnek a szülőkhöz, mint nehezen kezelhető forráshoz. A gyakorlat szerint, általában a problémás diáknak a szülei is problémások. És itt igen gyakran a diák a szülői attitűdöt követi, avagy a diák mintakövető. Evvel pedig az iskola nagyon nehezen tud mit kezdeni. Tehát, a szülő kulcsszereplő a gyermek iskolai viselkedésében és teljesítményében.

Emlékszem egy nem is régi esetemre, amikor a szülőket tájékoztatnom kellett arról, hogy gyermekük viselkedése túrhetetlen és ezért keressenek neki másik iskolát. Ahogy kollégám a tájékoztatáson megfogalmazta, a diák viselkedése nem következik a hivatalos diagnózisából, mivel az érintett tanuló szimplán bunkó. A szülők védekezése az volt, hogy a gyerek jár pszichológushoz és érdekelné őket, hogy mi a szakember véleménye. –Kérdezzék meg tőle és tudni fogják. – Én beszéltem az érintett pszichológussal, aki elmondta, hogy a diák zakkant, bunkó viselkedésének oka a szülők válása, az egymás közötti kommunikációjuk, illetve apa új családja. További probléma az anya és apa gyökeresen eltérő nevelési módja.

De ezt a megbeszélésen nem mondhattam el a szülőknek, mert erről hivatalosan nem tudhattam.

A tanulmányban a megkérdezett diákok nagy többsége a deviáns viselkedés okának a szülőket jelölte meg, illetve a médiát. „Szerintem a most ovis gyerekek, ha felnőnek, már csak verekedni fognak,

ha valami problémájuk lesz, mert filmekből és a mesékből is csak ezt látják.” Tehát, már 2008-ban a diákoknak is világos volt, mi is áll a problémák hátterében.

Sok esetben a probléma megoldódna, ha diákra jutna megfelelő figyelem a családban vagy épp az iskolában. Meglátásom szerint az iskoláknak, a pedagógusoknak viszont erre igen kicsi a kapacitása a túlterheltség miatt. Ráadásul a pedagógusnak nagyon óvatosan kell a diákokkal kommunikálnia, mert különben a liberális világ azonnal pedofiliával vádolja meg. Ez viszont megakadályozza sok esetben azt a bizalmas kommunikációt, amire a diákoknak szüksége volna. A bizalmi viszony kialakulását tönkre teszi a liberális szellem akkor is, ha e-mögött a bizalom mögött semmi elítélendő szándék nincs. Így a diák a problémáival magára marad, mert se a család, se az iskola nem tud megfelelő figyelmet, személyes teret biztosítani a számára.

A tanulmány egyértelműen kimutatta, hogy ott, ahol nagy mértékben van jelen az agresszió, ott csökkenteni kell az osztálylétszámot, annak érdekében, hogy a pedagógusok eredményesebb és hatékonyabb munkát tudjanak végezni. Sajnos a 2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról végrehajtása közben, a pedagógushiány statisztikai csökkentése végett, a kis létszámú osztályok, tanuló csoportok helyett, a minél nagyobb osztálylétszámok és tanulói csoportok lettek preferálva, noha a szakma már 2008-óta folyamatosan jelzi, hogy a jó irány a kisebb létszámú osztályok indítása lenne. A kutatás kimutatta, hogy igen gyakran már a 24 fős osztály is túl nagy létszámú az eredményes munkavégzéshez. Azt is kimutatták, hogy sokat segítene a helyzeten, ha a tanár a sok és felesleges adminisztráció helyett, taníthatna, illetve lenne ideje a regenerációra.

Az iskolák nagyon nagy problémája, hogy az agresszív diák problémájának kezelésére az iskolának alig van eszköze. „Kevés eszköz van a pedagógusok kezében, sőt, gyakorlatilag semmi” nyilatkozta a felmérés egyik résztvevője. Ez a helyzet fokozottan igaz az alsó tagozaton.

A nehezen nevelhető gyermekek száma napjainkban folyamatosan emelkedik. Becslések szerint a gyermekpopuláció 15-20%-a valamilyen pszichés eredetű rendellenességben szenved. 2005-ben Magyarországon legalább 300 ezer lelkiileg sérült gyermek élt.

További probléma, hogy az alkoholista anyák gyermekeinek 26-34%-a fejlődési rendellenességgel születik. Az anya terhessége minden esetben kihathat a gyermek fejlődésére, pl. stressz, betegségek a terhesség alatt.

A KSH adatai szerint a házasságok 59%-a végződik válással, de itt nem volt kutatva az élettársi kapcsolatok felbomlása.

A gyermekek közel 20%-a él nagyon rossz anyagi helyzetben 2005-ben.

(Marcsekné Lukács Valéria: Nehezen nevelhető gyermekek az iskolában)

Végezetül, tegyük egymás mellé az antiszociális és az okoseszköz függő gyerekek tüneteit:

Antiszociális személyiség: <ul style="list-style-type: none"> - A tudatosan begyakorolható, tanulható rutin szerinti cselekvés és tapasztalathból, megismerésből való tanulás hiánya, ami a büntetés eredménytelenségének magyarázata is lehet. - mindenek feletti egoizmus, - a tettekért való felelősség, a büntudat teljes hiánya, elenyésző volta,	Mit is okoznak az okos eszközök: <ul style="list-style-type: none"> - fejlődési nehézségeket - idegrendszeri fejlődési zavarokat, - igazoltan elváltozásokat okoz az agy fejlődésében, - egészségügyi rendellenességeket, - szociális illetve tanulási nehézségeket, - lerövidült figyelmet, avagy figyelemhiány, - hiperaktivitás,
--	---

<ul style="list-style-type: none"> - a büntudat hiányából fakadó antiszociális viselkedés, - vágyak azonnali kielégítésének az igénye, - hazugságok általánossága, - leuraló, másokat kihasználó jellemzők, - alkalmi, ad hoc kapcsolatok, - ragaszkodási, hovatartozási konfliktusok, - erőszakos konfliktuskezelés, - simulékonyság, felületes kedvesség, - becstelenség, szélhámosság, - keménység, empátia hiánya, - gyenge viselkedéskontroll, - szexuális promiszkuitás, - jövőtervezés és realitás hiánya, - hiperaktivitás. 	<ul style="list-style-type: none"> - elrugaszkodás a valós élettől a virtuális valóságba (játékok hatására agresszió), - kommunikációs és szociális zavar, - kognitív károsodások, - romló szövegértési képességek, - romló íráskészség, - elmagányosodás, - szorongás, - depresszió, stb.
---	--

Sajnos, igen sok esetben a két tünetcsoport egyszerre van jelen, amik kölcsönösen felerősítik egymást. És mind ez az iskolában csapódik le.

A tanulmányban vizsgálták a büntetésvégrehajtási intézménybe bekerült fiatakorúakat is. Arra a következtetésre jutottak, hogy az antiszociálisan viselkedő gyermek nem biztos, hogy beteg, ez olykor nem több egy segélykiáltásnál, hogy erős, szerető, megbízható emberek nyújtsanak számára kellő kontrollt. A legtöbb bűnöző gyermek, azonban bizonyos fokig beteg.

Meglátásom szerint, a betegségek kezelésére viszont a jelenlegi oktatási rendszer alkalmatlan, éppen ezért, speciális iskolákra lenne szükség. Sajnos, akár kerületenként is megtölthető lenne egy – egy speciális iskola az ADHD, SNI és BTM-es diákokkal. Továbbá, véget kellene annak vetni, hogy egyes diagnózisok 18 alatt nem betegségek, utána pedig azok. Tehát, ha valaki 18 éves kora után beteg –orvosi ellátás épül rá, vagy megváltozott munkaképességűnek minősítik, akkor az legyen betegként kezelve 18 éves kora alatt is. És ennek megfelelő speciális oktatásban részesüljön, megfelelő speciális oktatási intézményben.

A kiút szerintem a kiscsoportos oktatás lehetővé tétele és a speciális fejlesztő, gondozó iskolák létrehozása. Meg kellene erősíteni az iskolákban a szakellátást, ide értve a gyógy és fejlesztőpedagógusok, pszichológusok és iskolaorvosok létszámát. Az állam nem mondhat le a diákok közel 25-30%-ról.²¹⁰

²¹⁰ Az internetes letöltések 2023.09.26 – 2024.03.21 közöttiek.